

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ІЛЮПОЛ ІННА МИХАЙЛІВНА

УДК 347.956(477)

АПЕЛЯЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ
В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Спеціальність 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право;
міжнародне приватне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
ГОЛУБСВА Неллі Юрївна,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри цивільного процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
КІЗЛОВА Олена Сергіївна,
Міжнародний гуманітарний університет,
завідувач кафедри цивільного
і господарського права та процесу;

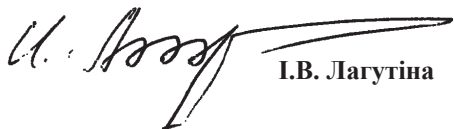
кандидат юридичних наук, доцент
ЗАХАРОВА Олена Семенівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри правосуддя

Захист відбудеться «__» _____ 2018 року о ____ годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.03 Національного
університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса,
Фонтанська дорога, 23 (зал засідань).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного
університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса,
вул. Академічна, 2.

Автореферат розісланий «__» _____ 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В. Лагутіна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Концепція конституційної реформи заклала базисні передумови для нової регламентації здійснення правосуддя в порядку цивільного судочинства. Але в ході реалізації процесу реформування перед державною владою постала ціла низка питань, пов'язаних з удосконаленням юридичного механізму забезпечення права особи на справедливий суд, підвищенням ефективності діяльності судової системи, із забезпеченням однакового застосування закону. Повністю виключити недоліки та прогалини при роботі суду першої інстанції не завжди вдається, саме тому спеціальним способом усунення цих недоліків є апеляційний перегляд справ та перевірка ухвал, а також рішень суду, що не набрали законної сили.

Апеляційне провадження є додатковою гарантією захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави, завданням якого є перевірка законності та обґрунтованості судових рішень, ухвалених судом першої інстанції, дотримання норм матеріального та процесуального права.

Велике значення для вдосконалення судочинства має апеляційний перегляд справ як один із найпоширеніших у сучасному цивільному судочинстві способів оскарження ухвал, а також рішень суду, що не набрали законної сили, як в нашій країні, так і в багатьох інших державах, таких, як Бельгія, Австрія, Сполучені Штати Америки, Німеччина, Великобританія, Франція та ін.

В рамках співробітництва у сфері юстиції з Європейським Союзом на виконання умов Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. особливого значення набуває утвердження верховенства права, зміцнення судової влади, гарантування її неупередженості та незалежності. В умовах європейської інтеграції важливим кроком у реформуванні українського законодавства стало схвалення Указом Президента України від 12.01.2015 р. Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» та Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, що визначили мету, вектори руху та встановили пріоритети реформування судової влади – системи судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів як на рівні конституційних змін, так і на рівні впровадження першочергових невідкладних заходів, які забезпечать необхідні позитивні зрушення у функціонуванні відповідних правових інститутів. Визначення стратегії, у свою чергу, зумовило необхідність прийняття нових законодавчих актів. Законами України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» та «Про судоустрій і статус суддів» від 22.06.2016 р. було змінено як усталену термінологію, так і уточнено деякі поняття, що суттєво вплинуло на інститут апеляційного провадження. Закріплення конституційного права на апеляційний перегляд

справи має позитивно вплинути на підвищення ефективності судового захисту та забезпечення кожному права на справедливий суд.

Крім того, істотне оновлення Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) у 2017 році та впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС) мають на меті суттєво спростити доступ до правосуддя введенням принципово нового підходу до його здійснення. Істотні зміни інституту апеляційного провадження потребують ґрунтовного теоретичного дослідження поняття, ознак, принципів апеляційного провадження, видів апеляції та процесуального порядку розгляду справ судом апеляційної інстанції.

Інститут апеляції в цивільному процесуальному праві досліджували такі вчені, як С.М. Абрамов, Ю.В. Білоусов, С.С. Бичкова, О.О. Борисова, С.В. Васильєв, Є.В. Васьковський, Н.Ю. Голубєва, М.А. Гурвіч, В.М. Коваль, І.І. Ємельянова, М.Б. Зейдер, О.В. Іванова, О.Ф. Клейнман, В.В. Комаров, В.А. Кройтор, Д.Д. Луспеник, Є.Г. Пушкар, Л.О. Терехова, М.К. Треушніков, С.Я. Фурса, Ю.С. Червоний, М.С. Шакарян, М.Й. Штефан, К.С. Юдельсон та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць із проблем реформування судової влади та судочинства, тільки деякі аспекти апеляційного провадження були предметом дисертаційних досліджень. Так, зокрема, Є.А. Чернушенко у 2003 р. здійснила аналіз загальних положень апеляційного оскарження в цивільному процесі України. Оскарження ухвал у цивільному судочинстві в 2008 р. було предметом дослідження О.В. Дем'янової. О.М. Трач у 2009 р. дослідила порядок розгляду справ судом апеляційної інстанції в цивільному процесі України. Важливе теоретичне значення для цивільного процесуального права має монографія К.В. Гусарова «Перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядках» (2010 р.), а також його докторська дисертація «Інстанційний перегляд судових рішень у цивільному судочинстві» (2011 р.). О.В. Батрин у 2014 р. захистила дисертацію на тему «Право апеляційного оскарження рішення в цивільному судочинстві України». Одним із сучасних досліджень даної проблематики (2015 р.) була дисертація Д.Ю. Цихоні на тему: «Оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції». Предметом дослідження кандидатської дисертації О.В. Фролової у 2017 р. було апеляційне оскарження ухвал суду першої інстанції у цивільному судочинстві України.

Водночас, у працях зазначених науковців до цього часу ще не було здійснено спеціального комплексного дослідження апеляційного провадження як інституту цивільного процесуального права та стадії цивільного процесу в умовах євроінтеграційних процесів, судової реформи та на підґрунті оновленого цивільного процесуального законодавства України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного процесу «Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні» на 2011-2015 роки як складової плану

науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671) на 2011-2015 роки, а також плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного процесу «Реформування цивільного процесуального права в умовах інтеграційних процесів в Україні» на 2016-2020 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842) на 2016-2020 роки. Дисертаційне дослідження є складовою фундаментального дослідження «Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні» (державний реєстраційний номер 0115U002492) на 2015-2017 роки.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є вирішення теоретичних і практичних проблем апеляційного провадження як інституту цивільного процесуального права та як стадії цивільного процесу, а також формулювання пропозицій щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства України в цій сфері.

Для досягнення цієї мети у дисертації вирішувалися такі завдання:

розглянути розвиток доктринальних поглядів та законодавчого регулювання апеляції в цивільному процесі у Стародавньому Римі, країнах Західної Європи та в Україні;

з'ясувати місце права на апеляційний перегляд справи серед основоположних конституційних засад правосуддя в умовах реформування судової системи України;

розмежувати та визначити поняття «апеляція», «апеляційний перегляд справи», «апеляційне оскарження», «апеляційне провадження», а також надати визначення поняттю «право на апеляційний перегляд справи»;

охарактеризувати реалізацію принципів цивільного судочинства в апеляційному провадженні;

розглянути передумови права на пред'явлення апеляційної скарги та умови його реалізації;

виявити характерні ознаки апеляційного провадження, а також види апеляції;

охарактеризувати процесуальний порядок розгляду судом апеляційної інстанції справ в умовах оновленого цивільного процесуального законодавства України;

з'ясувати межі розгляду справи судом апеляційної інстанції та проаналізувати повноваження суду апеляційної інстанції;

розглянути порядок винесення (постановлення) судових актів апеляційним судом та їх проголошення;

сформулювати теоретично обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства України в частині апеляційного оскарження судових рішень та практики його застосування.

Об'єктом дослідження є цивільні процесуальні правовідносини, що виникають в стадії апеляційного провадження.

Предметом дослідження є апеляційне провадження в цивільному процесі України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи з урахуванням поставленої мети, завдань та предмета дослідження став діалектичний метод, використання якого дозволило скласти цілісну систему уявлень про порядок розгляду справ судом апеляційної інстанції (підрозділи 3.1, 3.2, 3.5). Історико-правовий метод застосовувався у процесі дослідження законодавства та аналізу спеціальної літератури для встановлення умов формування інституту апеляції, особливостей порядку розгляду справ апеляційним судом, визначення напрямків розвитку зазначеного інституту (підрозділ 1.2). Порівняльно-правовий метод дозволив виявити позитивний правотворчий вплив на апеляційне провадження у зв'язку з оновленням цивільного процесуального законодавства та виявлення невирішених питань щодо зазначеної проблематики (підрозділи 3.2, 3.3). Логіко-семантичний метод проявився при тлумаченні понять цивільного процесуального законодавства, що використовуються в апеляційному провадженні (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). При необхідності обґрунтування, доведення, спростування тих чи інших позицій був застосований аналітичний метод (підрозділи 1.3, 2.1). Формально-юридичний метод дозволив виявити суперечності у понятійному апараті цивільного процесуального права, розробити пропозиції щодо його вдосконалення, а метод герменевтики допоміг при аналізі та тлумаченні норм чинного цивільного процесуального законодавства України, що регулює право апеляційного оскарження судових рішень (підрозділи 2.1, 2.4, 3.3, 3.4). Методи прогнозування, моделювання допомогли сформулювати пропозиції щодо внесення змін та доповнень до ЦПК України (розділ 3).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного процесуального права спеціальним комплексним дослідженням апеляційного провадження в цивільному процесі України в умовах судової реформи та євроінтеграційних процесів.

У межах здійсненого дослідження одержано такі результати, які мають наукову новизну:

вперше:

визначено поняття права на апеляційний перегляд справи як єдине поняття, що поєднує дві правомочності: право на пред'явлення апеляційної скарги та право на її задоволення;

аргументовано пропозицію доповнити перелік підстав для відмови у відкритті апеляційного провадження за тотожною апеляційною скаргою, якщо суд апеляційної інстанції отримав скаргу, за якою вже було прийнято постанову. Зокрема, запропоновано внести доповнення до ЦПК України щодо повноважень суду апеляційної інстанції з відкриття провадження у справі;

запропоновано надати можливість суду апеляційної інстанції виправити помилку, допущену судом першої інстанції, який помилково визначив справу

як малозначну та призначив справу до розгляду у спрощеному позовному провадженні, задля чого необхідно внести доповнення до ЦПК України щодо повноважень суду апеляційної інстанції;

обґрунтовано доцільність розмежування повноважень суду апеляційної інстанції щодо визнання судового рішення нечинним та скасування судового рішення;

вдосконалено:

положення ЦПК України щодо визнання вичерпним переліку ухвал суду першої інстанції, на які може бути подана апеляційна скарга окремо від рішення суду;

положення щодо строків подачі апеляційної скарги та запропоновано уточнити порядок обчислення строків подачі апеляційної скарги на судові рішення в тому випадку, якщо учаснику справи повне рішення або ухвала суду не були вручені у день його (її) проголошення;

назву § 1 «Апеляційна скарга» Розділу V «Апеляційне провадження» ЦПК України, яким урегульовано реалізацію права на апеляційне оскарження, та запропоновано іменувати даний параграф «Реалізація права на пред'явлення апеляційної скарги», зміст якого ширше поняття апеляційної скарги;

наукові позиції щодо дії принципів цивільного процесуального права в апеляційному провадженні з урахуванням інтеграційних процесів в Україні. Досліджено трансформацію змісту загально-правових принципів, що діють в апеляційному провадженні, зокрема, верховенства права (та його складових – законності, правової визначеності, остаточності судового рішення (*res judicata*)), та дію таких нових принципів, як пропорційність та неприпустимість зловживання процесуальними правами;

дістали подальшого розвитку:

наукова концепція про поняття права на апеляційне оскарження, яке запропоновано розглядати як визначену законом можливість учасників справи, а також осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, оскаржити в апеляційному порядку ухвали, а також рішення суду, що не набрали законної сили, повністю або частково;

науковий підхід до розуміння такої передумови права на пред'явлення апеляційної скарги, як матеріально-правова та (або) процесуально-правова заінтересованість (юридичний інтерес). Встановлено, що пред'явлення апеляційної скарги без наявності матеріально-правової та (або) процесуально-правової заінтересованості слід вважати безпідставною апеляційною скаргою, що, як наслідок, свідчить про відсутність права на апеляційний перегляд справи в апелянта;

наукові положення щодо визначення поняття «апеляція» та запропоновано розглядати зазначене поняття у двох значеннях: у широкому та вузькому. В широкому розумінні під апеляцією слід розглядати форму перегляду справи судом апеляційної інстанції, тоді як у вузькому розумінні

під апеляцією слід розуміти спосіб оскарження ухвал, а також рішень суду першої інстанції, що не набрали законної сили;

обґрунтування значення апеляційного перегляду справи як гарантії виконання міжнародних зобов'язань, відновлення порушених прав, свобод і інтересів людини та існування в якості спеціального механізму усунення помилок, допущених у судовій діяльності;

визначення апеляційного провадження як інституту цивільного процесуального права та як стадії цивільного процесу. Як інститут цивільного процесуального права апеляційне провадження є сукупністю правових норм, що регулюють суспільні відносини при здійсненні діяльності суду апеляційної інстанції, учасників справи, а також осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, щодо здійснення оскарження, а також апеляційного перегляду справи в результаті перевірки законності та обґрунтованості судових рішень. Як факультативна стадія цивільного процесу апеляційне провадження є сукупністю процесуальних дій суду апеляційної інстанції, учасників справи, а також осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, об'єднаних метою оскарження й перевірки законності та обґрунтованості ухвал, а також рішень суду першої інстанції, що не набрали законної сили;

наукові позиції про право на апеляційний перегляд справи. Встановлено, що право на пред'явлення апеляційної скарги має свої передумови виникнення та умови реалізації, що певною мірою відмінні від передумов виникнення та умов реалізації права на звернення до суду першої інстанції. Доведено, що дотримання строків на апеляційне оскарження є умовою реалізації права на пред'явлення апеляційної скарги.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання висновків і пропозицій, що сформульовані в дисертаційному дослідженні, у: науково-дослідній сфері – для подальшого наукового дослідження базових категорій апеляційного провадження в цивільному процесі України; правотворчій сфері – для вдосконалення норм цивільного процесуального законодавства України щодо апеляційного провадження; правозастосовній діяльності – при розгляді справ щодо апеляційного оскарження ухвал, а також рішень суду першої інстанції, що не набрали законної сили; навчальному процесі – при викладанні навчальної дисципліни «Цивільний процес», спецкурсів «Проблеми цивільного процесу», «Електронне судочинство», «Розвиток цивільного процесуального права в умовах інтеграційних процесів в Україні» та «Процесуальні документи у цивільному судочинстві», а також підготовці підручників, навчальних посібників, практикумів із зазначених дисциплін (Акт впровадження наукових розробок у навчальну та науково-дослідну діяльність Національного університету «Одеська юридична академія» від 20.06.2018 р. та Акт впровадження наукових розробок в практичну діяльність Київського районного суду м. Одеси від 20.06.2018 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні результати дисертаційного дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри цивільного процесу Національного університету «Одеська юридична академія», міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів, зокрема: Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми цивільного права та процесу», присвяченій пам'яті Ю.С. Червоного (м. Одеса, 16 грудня 2011 р.); Щорічній міжнародній науково-практичній конференції ім. Ю.С. Червоного «Актуальні проблеми цивільного права та процесу» (м. Одеса, 13 грудня 2012 р.); Щорічній міжнародній науково-практичній конференції ім. Ю.С. Червоного «Актуальні проблеми цивільного права та процесу» (м. Одеса, 13 грудня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій ювілею академіка С.В. Ківалова «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16-17 травня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми цивілістики» (м. Одеса, 21 листопада 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15-16 травня 2015 р.); Круглому столі «Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні» (м. Одеса, 16 травня 2015 р.); Круглому столі «Зловживання цивільними процесуальними правами: шляхи протидії» (м. Одеса, 27 листопада 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції ім. Ю.С. Червоного «Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні» (м. Одеса, 18 грудня 2015 р.); Круглому столі «Практика ЄСПЛ з питань цивільного процесуального права» (м. Одеса, 5 квітня 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції до 150-річчя від дня народження Є.В. Васьковського «Методологічні засади вдосконалення цивільного процесуального права» (м. Одеса, 8 квітня 2016 р.); Круглому столі «Особливості розгляду сімейних спорів» (м. Одеса, 17 жовтня 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інформаційні технології у судочинстві» (м. Одеса, 18 квітня 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє» (м. Одеса, 19 травня 2017 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції до 90-річчя від дня народження Ю.С. Червоного «Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні» (м. Одеса, 6 листопада 2017 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції» (м. Одеса, 18 травня 2018 р.).

Особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві наукових статтях становлять власні теоретичні розробки дисертанта стосовно характеристики юрисдикції апеляційної інстанції з урахуванням внесених змін до ЦПК України. Наукові ідеї, що належать співавтору опублікованих праць, у дисертації не використовувалися.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження викладено у 22 наукових працях, у тому числі 7 наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджений МОН України, 3 статтях, опублікованих

у зарубіжних періодичних виданнях, та у 15 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, засіданнях круглих столів.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою і завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, 3 розділів, що містять 11 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (260 найменувань) і додатків. Загальний обсяг дисертації складає 250 сторінок, з яких основного змісту – 210 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, визначаються зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мета, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлюється наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, зазначається про апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

Перший розділ «Методологічні засади та становлення апеляційного провадження в цивільному процесі України» складається з трьох підрозділів, присвячених дослідженню методологічних засад та історичних витоків апеляційного провадження, розвитку законодавства про апеляційне провадження в цивільному процесі та аналізу права на апеляційний перегляд справ як складової права на судовий захист, що гарантовано Конституцією України, крізь його трансформацію під час судової реформи.

У **підрозділі 1.1. «Методологія та вибір напрямів дисертаційного дослідження інституту апеляційного провадження в цивільному процесі України»** висвітлені основні методи, зокрема загальнонаукові та спеціально-наукові, що дозволили охопити максимально широкі аспекти пізнання предмету дослідження. Встановлено, що вивченню апеляційного провадження в цивільному процесі було приділено багато уваги вченими-процесуалістами, однак комплексне дослідження інституту апеляційного оскарження в цивільному процесі в останнє здійснювалось лише у 2003 році.

Вибір напрямку дослідження зумовлений триваючою в Україні судовою реформою в умовах інтеграційних процесів, що відбуваються шляхом адаптації національного законодавства до європейського. Внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вплинуло на необхідність реформування й процесуального законодавства, зокрема ЦПК України.

У **підрозділі 1.2. «Розвиток доктрини та законодавства інституту апеляційного провадження в цивільному процесі»** здійснено історичний аналіз зародження концепції апеляції шляхом дослідження різних наукових поглядів та ідей, виявлення та розгляду актуальних проблем сучасної теорії й практики цивільного судочинства.

У підрозділі виокремлено основні етапи історичного розвитку апеляційного провадження. Дослідження історичних етапів має значення й у сучасний період, оскільки інститут апеляції, започаткований у Стародавньому

Римі, продовжив своє існування шляхом рецепції римського права та отримав подальший розвиток в судовому провадженні багатьох європейських країн та України. Встановлено, що апеляційний спосіб оскарження виник при побудові судової системи за принципом ієрархічності з можливістю перегляду судового рішення шляхом розгляду справи судом вищого рівня. Перехідним етапом в становленні апеляційного оскарження в Україні став період трансформаційних процесів створення незалежної України.

У підрозділі 1.3. *«Право на апеляційний перегляд справи як конституційна гарантія права на судовий захист в умовах реформування судової системи України»* проаналізовано етапи розвитку інституту апеляційного провадження під час судової реформи в Україні: I етап (1991-2001 рр.) – «початковий», оскільки за часів радянського періоду інститут апеляції був відсутній. Даний період ознаменувався прийняттям низки реформативних нормативно-правових актів відповідно до Концепції судово-правової реформи в Україні; II етап (2001-2005 рр.) – введення апеляційних судів до системи судів загальної юрисдикції та зміна виду апеляції. У цей період було прийнято низку важливих нормативно-правових актів, що запровадили апеляційні суди та Апеляційний Суд України (однак, останній так і не був сформований) як самостійну судову інстанцію; III етап (2005-2016 рр.) – адаптація апеляційного провадження до міжнародних стандартів судочинства. Метою та завершальним кроком такого етапу стало прийняття «Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів», згідно з якою система судоустрою та судочинства, що діє на засадах верховенства права, гарантує право на справедливий суд; IV етап (2016 р. – по теперішній час) – вдосконалення апеляційного провадження в умовах судової реформи та євроінтеграційних процесів. Даний етап характеризується оновленням основоположних засад судочинства в Україні відповідно до Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки.

Другий розділ «Загальна характеристика апеляційного провадження в цивільному процесі України» складається з чотирьох підрозділів, у яких надається характеристика апеляційного провадження як інституту цивільного процесуального права України.

У підрозділі 2.1. *«Поняття, значення та завдання апеляційного провадження в цивільному процесі»* доведено необхідність розмежування таких понять, як «апеляція», «апеляційний перегляд справи», «апеляційне оскарження», «право на апеляційний перегляд справи», «апеляційне провадження». Зокрема, запропоновано термін «апеляція» розглядати у широкому та вузькому значеннях. Обґрунтована необхідність виокремлення апеляційного провадження як інституту цивільного процесуального права України та як стадії цивільного процесу України.

У підрозділі апеляційний перегляд справи проаналізовано у декількох значеннях: 1) як прояв гарантії виконання державою міжнародних зобов'язань до створення умов із забезпечення особам, права, свободи та інтереси яких

було порушено, дієвого правового засобу захисту, відповідно до міжнародних стандартів; 2) як необхідну гарантію відновлення порушених прав, свобод і інтересів людини; 3) як спеціальний додатковий механізм усунення помилок, допущених у судовій діяльності.

Встановлено, що в цивільному процесуальному законодавстві вживається поняття права на апеляційний перегляд справи, але не розкривається його зміст. З'ясовано, що право на апеляційний перегляд справи є більш широким поняттям ніж право на апеляційне оскарження.

У підрозділі 2.2. «Реалізація принципів цивільного судочинства в апеляційному провадженні» досліджено дію принципів цивільного процесуального права в апеляційному провадженні та встановлено, що принципи цивільного процесуального права тісно взаємопов'язані і утворюють єдину логіко-правову систему. З урахуванням останніх змін у законодавчому закріпленні системи принципів цивільного процесу, досліджено такі нові принципи, як правова визначеність, остаточність судового рішення, пропорційність та неприпустимість зловживання процесуальними правами. Дослідження взаємозв'язку принципів правової визначеності та остаточності судового рішення (*res judicata*) дало змогу встановити невідповідність таким принципам положення щодо набрання законної сили ухвалою суду.

У підрозділі 2.3. «Передумови права на пред'явлення апеляційної скарги та умов його реалізації» проаналізовано передумови та умови права на пред'явлення апеляційної скарги. Зазначено доцільність класифікації передумов права на пред'явлення апеляційної скарги на суб'єктивні та об'єктивні.

Доведено, що до умов реалізації права на апеляційне оскарження слід віднести: дотримання форми і змісту апеляційної скарги; дотримання строків на апеляційне оскарження; дотримання правил підсудності; дієздатність апелянта, належним чином уповноваженого представника; сплата судового збору; подання додатків до апеляційної скарги.

У підрозділі 2.4. «Ознаки апеляційного провадження та види апеляції» запропоновано такий перелік ознак апеляційного провадження з урахуванням положень оновленого цивільного процесуального законодавства: апеляційна скарга подається на ухвали, а також на рішення суду першої інстанції, що не набрали законної сили; апеляційна скарга подається до суду апеляційної інстанції (після початку функціонування ЄСПС) у межах апеляційного округу якого знаходиться місцевий суд, який ухвалив судові рішення, що оскаржуються; апеляційна скарга подається учасниками справи, а також особами, які не брали участь у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки; подача апеляційної скарги зупиняє набрання законної сили рішенням суду першої інстанції; подання апеляційної скарги обумовлено межами розгляду справи судом апеляційної інстанції; розгляд апеляційної скарги відбувається за визначеними законодавством повноваженнями в межах розгляду справи судом апеляційної інстанції; повторне апеляційне оскарження судового рішення, цієї самої особи, на це

саме судові рішення з тих самих підстав не допускається; подання апеляційної скарги зупиняє виконання оскаржуваного рішення, за винятком випадків негайного виконання судового рішення.

Досліджено класифікацію видів апеляції на повну і неповну. Встановлено, що в Україні діє неповна апеляція, що відповідає реаліям сьогодення.

Третій розділ «Процесуальний порядок розгляду справ судом апеляційної інстанції за цивільним процесуальним законодавством України» містить чотири підрозділи, присвячених науковому аналізу процесуального порядку розгляду справ судом апеляційної інстанції.

У *підрозділі 3.1. «Відкриття апеляційного провадження»* з'ясовано, що апеляційне провадження має здійснюватися на загальних засадах, однак за деякими відмінностями. Досліджено порядок та повноваження суду під час відкриття апеляційного провадження.

Встановлено, що позитивними новелами цивільного процесуального законодавства є подання апеляційної скарги безпосередньо до суду апеляційної інстанції, що пов'язується з початком функціонування ЄСПС. Це нововведення вирішить питання з плутаниною подачі скарги до різних судів та зменшить кількість випадків порушення строку апеляційного оскарження з таких причин, прискорить процес відкриття апеляційного провадження, а можливість звернення з апеляційною скаргою в електронній формі значно полегшить обмін документами між суб'єктами апеляційного провадження та зеконотомить їх час.

У *підрозділі 3.2. «Підготовка та процесуальний порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції»* зазначено, що необхідною умовою для правильного перегляду справи судом апеляційної інстанції є вчинення належної підготовки розгляду справи та призначення справи до розгляду в суді апеляційної інстанції.

З урахуванням норм оновленого цивільного процесуального законодавства встановлено, що справа розглядається судом апеляційної інстанції за правилами, передбаченими для розгляду справ у суді першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження, з особливостями, закріпленими Главою I «Апеляційне провадження» Розділу V ЦПК України. Аргументовано, що засідання суду апеляційної інстанції доцільно поділяти на чотири частини: підготовки; з'ясування обставин і перевірка їх доказами; судові дебати; прийняття постанов, постановлення ухвал та проголошення їх судом апеляційної інстанції.

У *підрозділі 3.3. «Межі розгляду справи та повноваження суду апеляційної інстанції»* досліджуються практичні проблеми визначення меж розгляду справи судом апеляційної інстанції та здійснення ним повноважень, передбачених ЦПК України.

Встановлено, що повноваження суду апеляційної інстанції доповнені такими новими повноваженнями, як можливість суду апеляційної інстанції визнати нечинним судові рішення суду першої інстанції повністю або частково і закрити провадження у справі у відповідній частині; скасувати

судове рішення і направити справу для розгляду до іншого суду першої інстанції за встановленою підсудністю. Так, у разі відмови позивача від позову або затвердження мирової угоди, суд апеляційної інстанції визнає нечинним судове рішення першої інстанції, яким закінчено розгляд справи та закриває провадження у справі, що слід визнати доцільним, оскільки відсутні підстави для скасування судового рішення першої інстанції.

Встановлено, що підстави та порядок повноважень суду апеляційної інстанції трансформовано з метою забезпечення принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами.

У *підрозділі 3.4. «Прийняття та порядок проголошення постанов суду апеляційної інстанції»* здійснено науковий аналіз порядку прийняття та проголошення постанов як основних судових актів суду апеляційної інстанції.

Досліджено відмінності між рішенням суду першої інстанції та постановою суду апеляційної інстанції. Встановлено, що постанова суду апеляційної інстанції має більш остаточне значення ніж рішення суду першої інстанції у зв'язку з набранням законної сили одразу після її проголошення, а також із запровадженням нового інституту малозначних справ, оскільки передбачається, що постанова суду апеляційної інстанції в таких категоріях справ не підлягає оскарженню в касаційному порядку, тобто є остаточною.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** викладено узагальнені результати дисертаційного дослідження, сформульовано найбільш вагомі положення та пропозиції з удосконалення цивільного процесуального законодавства України в частині апеляційного провадження.

1. Інститут апеляції пройшов шлях становлення зі Стародавнього Риму до сучасного його розуміння. Розвиток інституту апеляційного провадження в Україні тісно пов'язаний із судовою реформою, що триває з моменту проголошення незалежності України, і складається з таких етапів: I етап (1991-2001 рр.) – «початковий»; II етап (2001-2005 рр.) – введення апеляційних судів до системи судів загальної юрисдикції та зміна виду апеляції; III етап (2005-2016 рр.) – адаптація апеляційного провадження до міжнародних стандартів судочинства; IV етап (2016 р. – по теперішній час) – вдосконалення апеляційного провадження в умовах судової реформи та євроінтеграційних процесів.

2. Поняття «апеляція» доцільно розглядати у двох значеннях: широкому та вузькому. В широкому розумінні під апеляцією слід розглядати форму перегляду справи, виходячи зі змісту п. 8 ч. 1 ст. 129 Конституції України, ст. 17 ЦПК України, ст. 14 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», що забезпечують право на апеляційний перегляд справи.

У вузькому розумінні під апеляцією слід розуміти спосіб оскарження ухвал, а також рішень суду першої інстанції, які не набрали законної сили, виходячи зі змісту ст. 352 ЦПК України, що забезпечує право апеляційного

оскарження учасникам справи, а також особам, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки.

3. Право на апеляційний перегляд справи як єдине поняття поєднує дві правомочності: право на пред'явлення апеляційної скарги та право на її задоволення судом, надане учасникам справи, а також особам, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки.

4. Під правом на апеляційне оскарження доцільно розуміти визначену законом можливість учасників справи, а також осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково.

5. Апеляційне провадження необхідно розглядати в двох аспектах: як інститут цивільного процесуального права та як факультативну стадію цивільного процесу.

Як інститут цивільного процесуального права апеляційне провадження являє собою сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини при здійсненні діяльності суду апеляційної інстанції, учасників справи, а також осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки щодо здійснення оскарження, а також апеляційного перегляду справи, в результаті перевірки законності та обґрунтованості судових рішень.

Як факультативну стадію цивільного процесу апеляційне провадження є сукупністю процесуальних дій суду апеляційної інстанції, учасників справи, а також осіб, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, об'єднаних метою оскарження й перевірки законності та обґрунтованості ухвал, а також рішень суду першої інстанції, що не набрали законної сили.

6. З урахуванням процесуального порядку, ухвала суду набирає законної сили негайно після її проголошення, якщо інше не передбачено ЦПК України, та після спливу строку на апеляційне оскарження – п'ятнадцять днів з дня її проголошення. Втім, цим положенням порушується принцип правової визначеності та, як наслідок, остаточності судового рішення (*res judicata*), оскільки надається право оскаржувати ухвали суду першої інстанції, які набрали законної сили із зазначенням строку для її оскарження.

7. Суб'єктивною передумовою права на пред'явлення апеляційної скарги є реальна наявність у особи матеріально-правової та (або) процесуально-правової заінтересованості у справі (юридичного інтересу). У випадку відсутності однієї із складових юридичного інтересу, суд, перевіrivши апеляційну скаргу, може вжити заходів проти зловживання процесуальними правами та визнати подану апеляційну скаргу безпідставною.

8. Дослідження видів апеляції – повної та неповної дозволяє дійти висновку, що в Україні діє неповна апеляція, яка відповідає сучасним потребам українського цивільного судочинства.

9. На підставі порівняльно-правового аналізу попередньої та чинної редакцій ЦПК України слід дійти висновку, що основною ідеєю оновлення повноважень суду апеляційної інстанції є зміна його окремих повноважень з метою запобігання зловживанню процесуальними правами.

10. З метою вдосконалення чинного законодавства у сфері апеляційного провадження видається необхідним внесення таких змін та доповнень до ЦПК України. Зокрема, запропоновано:

доповнити статтю 353 частиною третьою в такій редакції:

«3. Перелік ухвал, на які можуть бути подані скарги окремо від рішення суду, зазначений у частині першій цієї статті, є вичерпним»;

виключити статтю 362 ЦПК України, а її положення закріпити в інших статтях Кодексу:

пункт перший частини першої статті 362 ЦПК України визнати таким, що відповідає змісту частини четвертої статті 364 ЦПК України;

внести доповнення до пункту першого частини першої статті 257 ЦПК України та викласти його у наступній редакції:

«1. Суд постановляє ухвалу про залишення позову без розгляду, якщо:

1) позов подано особою, яка не має цивільної процесуальної дієздатності, не підписано, або підписано особою, яка не має права її підписувати»;

частину першу статті 358 ЦПК України доповнити пунктом шостим у такій редакції:

«6) апеляційна скарга подана особою з підстав вирішення судом питання про її права, свободи, інтереси та (або) обов'язки, якщо встановлено, що судовим рішенням питання про права, свободи, інтереси та (або) обов'язки такої особи не вирішувалися»;

доповнити частину першу ст. 358 ЦПК України «Відмова у відкритті апеляційного провадження» пунктом п'ятим у такій редакції:

«5) є постанова про задоволення (часткове задоволення) апеляційної скарги цієї самої особи на це саме судове рішення з тих самих підстав»;

викласти назву § 1 Розділу V у такій редакції:

«§ 1. Реалізація права на пред'явлення апеляційної скарги»;

виключити частину третю статті 365 ЦПК України, а її положення передбачити в окремій частині п'ятій статті 359 ЦПК України:

«5. Якщо під час відкриття провадження у справі суд виявить нерозглянуті зауваження на правильність і повноту фіксування судового процесу технічними засобами, нерозглянуті письмові зауваження щодо повноти чи неправильності протоколу судового засідання, невірні питання про ухвалення додаткового рішення, суд постановляє ухвалу із зазначенням строку, протягом якого суд першої інстанції має усунути недоліки»;

частину першу статті 365 ЦПК України доповнити пунктом восьмим у такій редакції:

«8) за клопотанням учасників справи вирішує питання про повернення справи до суду першої інстанції для усунення недоліків щодо нерозглянутих зауважень на правильність і повноту фіксування судового процесу

технічними засобами, нерозглянутих письмових зауважень щодо повноти чи неправильності протоколу судового засідання, не вирішення питання про ухвалення додаткового рішення, про що постановлює ухвалу із зазначенням строку, протягом якого суд першої інстанції має усунути недоліки»;

пункт восьмий частини першої статті 365 ЦПК України вважати пунктом дев'ятим;

доповнити частину першу статті 374 пунктом дев'ятим такого змісту:

«9. скасувати ухвалу про відкриття провадження у справі і направити справу до суду першої інстанції на розгляд у порядку загального позовного провадження»;

доповнити § 3 Розділу V статтею 380-1 такого змісту:

«Стаття 380-1. Підстави для скасування ухвали суду і направлення справи до суду першої інстанції на розгляд у порядку загального позовного провадження

1. Суд апеляційної інстанції скасовує ухвалу про відкриття апеляційного провадження і направляє справу до суду першої інстанції на розгляд в порядку загального позовного провадження, якщо таку ухвалу постановлено з порушенням вимог статей 274, 277 цього Кодексу».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Іліопол І.М. Правова природа інституту апеляційного оскарження рішень суду першої інстанції / І.М. Іліопол // Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Вип.58. – Одеса: Юридична література, 2011. – С. 388-392.

2. Іліопол І.М. Проблеми призначення та проведення судової експертизи на стадії апеляційного провадження у цивільному процесі / І.М. Іліопол // Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Вип.66. – Одеса: Юридична література, 2012. – С. 334-339.

3. Іліопол І.М. Забезпечення конституційного права на апеляційне оскарження судових рішень у цивільному процесі України / І.М. Іліопол // Правова держава. – 2016. – №21. – С. 144-148.

4. Іліопол І.М. Забезпечення права на апеляційний перегляд судових рішень про позбавлення батьківських прав за цивільним процесуальним законодавством України / І.М. Іліопол // Visegrad journal on human rights. – 2016. – №4/2. – С. 92-98.

5. Іліопол І.М. Історико-правовий аспект виникнення та розвитку інституту апеляції в цивільному процесі / І.М. Іліопол // Юридичний вісник. – 2016. – №4. – С. 124-128.

6. Іліопол І.М., Стоянова Т.А. Науково-практичний аналіз цивільної юрисдикції першої та апеляційної інстанцій в світлі прийняття нового Цивільного процесуального кодексу / І.М. Іліопол, Т.А. Стоянова // Науковий

вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2017. – № 47. – С.13-17.

7. Inna Iliopol, Tatiana Stoyanova. Some aspects of civil jurisdiction of first and appeals units on the new civil procedural code of Ukraine / Inna Iliopol, Tatiana Stoyanova // *Legea si Viata*. – №1/2 (313). – 2018. – С.107-111.

8. Іліопол І.М. Межі розгляду справи апеляційним судом за цивільним процесуальним законодавством України / І.М. Іліопол // *Актуальні проблеми цивільного права та процесу* : щорічна міжнародна науково-практична конференція ім. Ю.С. Червоного (м. Одеса, 13 грудня 2012 р.). – Одеса : Фенікс, 2012. – С.118-121.

9. Іліопол І.М. Повноваження суду апеляційної інстанції в цивільному процесі України / І.М. Іліопол // *Актуальні проблеми цивільного права та процесу* : інтернет-конференція ім. Ю.С. Червоного (м. Одеса, 13 грудня 2013 р.) // <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/literatura/civ-proces/124.php>

10. Іліопол І.М. Щодо порядку розгляду справ апеляційним судом як гарантія забезпечення судового захисту / І.М. Іліопол // *Правове життя сучасної України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої ювілею академіка С.В. Ківалова (м. Одеса, 16-17 травня 2014 р.): у 2 т. Т 1 / відп. ред. В.М. Дрьомін. – Одеса : Юридична література, 2014. – С. 397-399.

11. Іліопол І.М. Перегляд судових рішень як складова права на судовий захист / І.М. Іліопол // *Актуальні проблеми цивілістики* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 листопада 2014 р.). – Одеса : Фенікс, 2014. – С. 129-132.

12. Іліопол І.М. Судова герменевтика як методологія дослідження інституту апеляції у світлі судової реформи / І.М. Іліопол // *Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 16 травня 2015 р.). – Одеса : Фенікс, 2015. – С. 68-71.

13. Іліопол І.М. Право на оскарження судового рішення як складова права на судовий захист / І.М. Іліопол // *Право та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 15-16 травня 2015 року) : у 2т. Т.2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. – Одеса : Юридична література, 2015. – С. 565-567.

14. Іліопол І.М. Зловживання цивільними процесуальними правами при оскарженні судових рішень в апеляційному порядку / І.М. Іліопол // *Зловживання цивільними процесуальними правами: шляхи протидії* : матеріали круглого столу (м. Одеса, 27 листопада 2015 року). – Одеса : Фенікс, 2015. – С. 79-83.

15. Іліопол І.М. Забезпечення конституційного права на апеляційне оскарження судових рішень в цивільному процесі в світлі судової реформи України / І.М. Іліопол // *Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції ім. Ю.С. Червоного (м. Одеса, 18 грудня 2015 року). – Одеса : Фенікс, 2015. – С. 42-46.

16. Іліопол І.М. Практика застосування положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод і рішень Європейського суду з прав людини місцевими та апеляційними судами України / І.М. Іліопол // Практика ЄСПЛ з питань цивільного процесуального права: матеріали круглого столу (м. Одеса, 5 квітня 2016 року). – Одеса : Юридична література, 2016. – С. 65-68.

17. Іліопол І.М. Строки апеляційного оскарження судових рішень / І.М. Іліопол // Методологічні засади вдосконалення цивільного процесуального права : матеріали міжнародної науково-практичної конференції до 150-річчя від дня народження Є.В. Васьковського (м. Одеса, 8 квітня 2016 року). – Одеса : Юридична література, 2016. – С.89-93.

18. Іліопол І.М. Деякі питання апеляційного оскарження рішень суду про позбавлення батьківських прав / І.М. Іліопол // Особливості розгляду сімейних спорів : матеріали круглого столу (м. Одеса, 17 жовтня 2016 року) / уклад.: Т.А. Стоянова, І.А. Яніцька : Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса : Юридична література, 2016.– С.76-81.

19. Іліопол І.М. Участь у судовому засіданні апеляційної інстанції в режимі відеоконференції / І.М. Іліопол // Інформаційні технології у судочинстві : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, яка проводиться в рамках тижня цивільного процесу (м. Одеса, 18 квітня 2017 року) / за заг. ред. д.ю.н., проф. Голубевої Н.Ю. – Одеса : Фенікс, 2017. – С. 42-45.

20. Іліопол І.М. Види апеляції в цивільному процесі / І.М. Іліопол // Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2017 року) У 2-х т. Т.2 / відп. ред. Г.О. Ульянова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 696-698.

21. Іліопол І.М. Місце принципу правової визначеності в системі принципів цивільного процесуального права України / І.М. Іліопол // Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції до 90-річчя від дня народження Ю.С. Червоного, яка проводиться в рамках науково-творчого марафону «Тиждень цивільного процесу» (м. Одеса, 6 листопада 2017 року). – Одеса : Фенікс, 2017. – С. 49-53.

22. Іліопол І.М. Об'єкти апеляційного оскарження судових рішень. /

І.М. Іліопол // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 року) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г.О. Ульянова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – С. 619-624.

АНОТАЦІЯ

Ліопол І.М. Апеляційне провадження в цивільному процесі України.

– Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2018.

Дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного процесуального права спеціальним комплексним дослідженням апеляційного провадження в цивільному процесі України в умовах судової реформи та євроінтеграційних процесів.

У дисертації розглянуто розвиток доктринальних поглядів та законодавчого регулювання апеляції в цивільному процесі у Стародавньому Римі, країнах Західної Європи та в Україні. З'ясовано місце права на апеляційний перегляд справи серед основоположних конституційних засад правосуддя в умовах реформування судової системи України. Розмежовано та визначено поняття «апеляція», «апеляційний перегляд справи», «апеляційне оскарження», «апеляційне провадження», а також надано визначення поняттю «право на апеляційний перегляд справи». Охарактеризовано реалізацію принципів цивільного судочинства в апеляційному провадженні. Розглянуто передумови права на пред'явлення апеляційної скарги та умови його реалізації. Виявлено характерні ознаки апеляційного провадження, а також види апеляції. Охарактеризовано процесуальний порядок розгляду судом апеляційної інстанції справ в умовах оновленого цивільного процесуального законодавства України. З'ясовано межі розгляду справи судом апеляційної інстанції та проаналізовано повноваження суду апеляційної інстанції. Розглянуто порядок винесення (постановлення) судових актів апеляційним судом та їх проголошення.

Сформульовано науково обґрунтовані пропозиції з удосконалення цивільного процесуального законодавства України в частині апеляційного провадження.

Ключові слова: апеляційне провадження, апеляція, апеляційний перегляд справ, апеляційне оскарження, апеляційна скарга, учасники справи, суд апеляційної інстанції.

АННОТАЦИЯ

Ліопол И.М. Апелляционное производство в гражданском процессе Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03 – гражданское право и гражданский процесс; семейное право; международное частное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2018.

Диссертация является первым в отечественной науке гражданского процессуального права специальным комплексным исследованием апелляционного производства в гражданском процессе Украины в условиях судебной реформы и евроинтеграционных процессов.

В диссертации рассмотрено развитие доктринальных взглядов и законодательного регулирования апелляции в гражданском процессе в Древнем Риме, странах Западной Европы и в Украине. Выяснено место права на апелляционный пересмотр дела среди основных конституционных принципов правосудия в условиях реформирования судебной системы Украины. Разграничены и определены понятия «апелляция», «апелляционный пересмотр дела», «апелляционное обжалование», «апелляционное производство», а также дано определение понятию «право на апелляционный пересмотр дела». Охарактеризована реализация принципов гражданского судопроизводства в апелляционном производстве. Рассмотрены предпосылки права на предъявление апелляционной жалобы и условия его реализации. Выявлены характерные признаки апелляционного производства, а также виды апелляции. Охарактеризован процессуальный порядок рассмотрения судом апелляционной инстанции дел в условиях обновленного гражданского процессуального законодательства Украины. Выяснены пределы рассмотрения дела судом апелляционной инстанции и проанализированы полномочия суда апелляционной инстанции. Рассмотрен порядок вынесения (постановления) судебных актов апелляционным судом и их провозглашения.

Сформулированы научно обоснованные предложения по совершенствованию гражданского процессуального законодательства Украины, регулирующего апелляционное производство.

Ключевые слова: апелляционное производство, апелляция, апелляционный пересмотр дел, апелляционное обжалование, апелляционная жалоба, участники дела, суд апелляционной инстанции.

SUMMARY

Ilіopol I.M. Appeal procedure in civil proceedings in Ukraine. – Manuscript.

Dissertation for the scientific degree of Candidate of Law in specialty 12.00.03 – Civil Law and Civil Proceedings; Family Law; International Private Law.– National University “Odessa Academy of Law”, Odessa, 2018.

This dissertation is the first special comprehensive research of appeal proceedings in civil process of Ukraine under the conditions of the judicial reform and euro integration processes to be found in the domestic science of civil procedural law.

The dissertation outlines the methodological foundation of the research and chooses basic directions thereof. Key stages of the evolution of the institute of appeal procedure have been distinguished on the basis of the relevant historic analysis.

The place of the right to appeal review of cases among other constitutional fundamentals of justice under the condition of Ukraine’s judicial system reform

has been specified. Delimitation lines were drawn between and definitions were given to the notions “appeal”, “appeal review of a case”, “appeal challenge” and “appeal proceedings”; further, the notion of the “right to appeal review of cases” was defined.

The work propounds to view appeal proceedings as an institute of civil procedural law and a stage of civil process.

The institute of appeal proceedings has been considered taking into account the introduction of new principles in the civil proceedings of Ukraine, namely those of legal certainty, finality of the judgment, proportionality and inadmissibility of procedural rights abuse.

It has been specified that the right to submission of an appeal depends upon the availability of certain prerequisites of the above mentioned right. The classification of these prerequisites has been propounded depending upon the characteristics of the case: 1) subjective prerequisites connected with the person (substantive legal, procedural interest (legal interest); the absence of a refusal to exercise the right to file an appeal declared in accordance with the law; 2) objective prerequisites, depending on the subject matter, which is submitted for consideration by the court of appellate instance (judgments of the first instance as an object of appeal); the competence of the court to hear the case; the exclusion of this category from the cases to be considered in appeal proceedings; availability of a decision that has entered into legal force in the case between the same parties on the same subject and grounds.

The characteristic features of appeal proceedings have been specified taking into account the amendments to the civil procedural law.

The types of appeal have been examined and it was established that the procedure for dealing with cases with full and incomplete appeal has particular differences that were considered through the prism of highlighting the shortcomings and advantages of each type of appeal.

The procedural features of consideration of cases by courts of appellate instance in the conditions of the updated civil procedural legislation have been characterized.

The peculiarities of institution of the appellate proceedings have been investigated; the general characteristic of the possibility of filing an appeal in electronic form was given. The stages of the appellate proceedings have been singled out and a brief description of the preparation and procedure for consideration of cases by the court of appeal has been provided. The limits of the appeal court’s review as well as the powers of the appellate court have been analyzed through the prism of the latest novelties in the legislation.

Scientifically grounded propositions concerning the improvement of civil procedural legislation of Ukraine dealing with appeal proceedings have been formulated.

Key words: appeal proceedings, appeal, appeal review of cases, appellate challenge, participants in a case, court of appeal instance.

Підписано до друку 05.09.2018 р. Формат 60х90/16.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1809-5а.

Видавник і виготовлювач ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25
Тел. (048) 7777-591.